

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

De morte & amore. Emblema CLV.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

κυνῶν, αὐτοῖς λιθοῖς εἶς ἂν βληθῶσι χα-
λεπαίνουσι, τῷ βάλαντος ἐκ ἀπομειναι;
ἐδὲ μικρὸν, ἔφη. ἰατρίον ἄρα τὰς νεκρο-
συλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναίσθητων διακω-
λύτης. Nonne videtur illiberale & animi
plandē sordidi, muliebris ac pusilli, cadauer
spoliare. & mortui corpus hostem putare,
cum hostis ipse abierit eo relicto, quo pugna-
bat? Quid putas eos, qui ita se gerunt, differ-
re à canibus in iactos lapides saucientibus,
eo qui iecerit pratermissio? Nihil differunt
profectò. Itaq; ab eiusmodi pradationibus
abstinendum est, obsunt enim victoria. Cui
quodammodo congruit quod in formula
quadam Comitum priuatorum nō minus
arguet, quam piè inculcat Cassiodorus
lib. 6. Variarum: Defunctorum sacrā quie-
tem æquabilia iura tuæ conscientie com-

miserunt, ne quis vestita marmoribus se-
pulchra nudaret, ne quis columnarum de-
corem irreligiosa temeritate præsumeret,
ne quis cineres alienos, aut longinquitate
temporis, aut voraci flamma consumptos,
scelerata perferuatione detegeret, ne cor-
pus, quod semel reliquerat molestias mun-
danas, humanas iterum pareretur insidias.
Nam etsi cadauera furta non sentiunt, ab
omni pietate alienus esse dignoscitur, qui
aliquid mortuis abrogasse mōstratur. Pos-
sem huc referre plura de laceratis mor-
tuis, vel sepulchris suis oclusis, vel etiam
in publicis supplicij locis existentibus, de
quibus mirum quantum blaterat rude vul-
gus, & habet nonnulla libellus Iocoserio-
rum; sed ne videar vera cum fabulosis cō-
fundere, nihil vltra addam.

Locus
Cassiodo-
ri.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLV.

TERRA.

ERRABAT socio Mors iuncta Cupidine: secum
 Mors pharetras, paruas tela gerebat Amor.
 Diuertere simul, simul vna & nocte cubarunt:
 Cacus Amor, Mors hoc tempore caca fuit.
 Alter enim alterius male prouida spicula sumpsit,
 Mors aurata, tenet offesa tela puer.
 Debit inde senex qui nunc Acheronticus esse,
 Ecce amat, & capiti florea ferta parat.
 Ast ego mutato quia Amor me perculit arcu,
 Deficio, injciunt & mihi fata manum.
 Parce puer, Mors signa tenens vittricia parce:
 Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

COMMENTARI I.

I. MORS & Amor è sublimi tela per
 eriorum mutata hinc inde vbrant:
 Amor iuuenem lethali sagitta ferit & pro-
 sternit; Mors decrepitum senem Cupidi-
 nis telo vulnerat, & libidine accendit.

II. GVICCIARDINVS libello quodam
 Italico, quo res quasdam memoratu di-
 gnas, easque veteres & nouas, tum etiam
 alicubi festiuas & ioculares, exscripsit, hoc
 carmine ab Aleiario fuisse scriptum testatur:
 quo tempore in Italia vehemens pestilen-
 tia ita grassata est, vt permulti iuuenes ex-
 tremum vitæ diem clauserint, & senes ferè
 illa si atq; incolumes permanferint. Quod
 facile mihi probari potest. Sed tamen Em-
 blematis huius materiam video sumptam
 esse ex antiqua Græcorum fabula, quam
 Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius
 Belga, Illustrationum Galliarum scriptor sua
 ætate nobilis. Fingent enim lepido sanè
 ac festiuo tradit, cur plerique senes amori
 placido succumbant, quibus potius de fa-
 to imminente cogitandum erat: contra iu-
 uenes immatura morte decedant, quorum
 potius fuerat hilarem vitam ducere, & a-
 morem contectari, habita præsertim æta-
 tis ratione. Hoc expressit non inconueni-
 aliquis, sed ἀσύντως.

Forè locum horroris plenū, variq; timoris,
 Et Mor: & penna præpete venit Amor.
 Dum trepidant animis, ignita Cupidinis
 arma
 Mors capis, & Mortis frigida tela puer.
 Hinc enata luos nostros irrepit in annos:
 Hinc amat ipse senex, hinc perit omnis
 amans.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bel-
 laij Epigramma in hanc sententiam, quod
 in eius tumulis & poematijs Latinis legi-
 tur:

Mutat arma inter se Mors atq; Cupido,
 Hic saltem gestat, gestat at illa facem.
 Afficit hac animum, corpus sed conficit ille:
 Sic moritur iuuenis, sic moribundus a-
 mat.

Vt fecat hic iugulos, oculos excacat & illa:
 Illa vt amare docet, sic iubet iste mori.
 Disce hinc, humana qua sint ludibria vita:
 Mors thalamum sternit, sternit Amor
 tumulum.

Tu quoq; disce tuas, Natura, inuicere le-
 ges:

Si pereunt iuuenes, deperuntq; senes.
 Sed & inter epigrammata Emanuelis à Co-
 sta Lusitani, quæ circumferuntur cum ti-
 tulo, è Græco tale legitur epitaphium:
 Mors & Amor quondam totum venare sub
 unum,

Mistaq; in hospitio tela fuere simul.
 Cum nondum clara discessum luce para-
 rent,

Mortis tela puer, Morsq; tulit pueri.
 Hinc iuuenes occidit Amor fallente pha-
 retra,

Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.
 Sic Didacus, periit Stephanus florentibus
 annis,

Ereptus Musis, legibus, ac patria.
 Quæ Tagus auriferas late dispergit are-
 nas,

Et diua Eiria mœnia celsa videt:

Hic

Ex Gui-
 cciardino
 Aetæta
 Emble-
 matis ve-
 rissima o-
 rigo.

Ioan. Ma-
 rius Bel-
 ga.

Ioachi-
 mus Bel-
 laius.

Emanuel
 à Costa.

Hic inuenem ob matris funus pietate gementem,

Heu heu, lethali cuspide fixit Amor.

III.

ERRARAT socio Mors iuncta Cupidine] pro Cupidini. Enallage, casus pro casu. Vagabantur igitur simul Mors & Amor, fortè tempore illo, quo Amor fugitiuus à matre querebatur, conueniunt enim hic signa nonnulla inuentori à Venere praescripta, quæ nos supra Emblemate 114. ex Politiano retulimus; at non ausi sumus Italicum idioma subnectere, nec rambe recocta nau seam lectori pareremus. Huc igitur differre placuit, vt nouo appet tu ad nouum misum accedas, quem Musa Hetrusca Reuerendissimi Abbatis Nicolai de Oddis suauissimis condimentis paratum ministrat. Fruere hoc interim, donec tibi breui integræ epulæ ex vberissimo hoc penu apponatur. Sic ergo loquitur Romana Venas:

Amor fugitiuus Moschi, è Græco in Italicum traductus à Nicolao de Oddis.

Con alti gridi un giorno

Cercaua il figlio Amore

Venere, e si le voci sue d'intorno

Riportauano l'ore:

Cbi il fugitiuo mio

Trà stiate, il picciol Dio

Vidde? Dicalo, e prenda

In premio vn don, ch' il cor d' amor gl'accenda.

Sia di Venere il bacio

Il premio al nuntio, e sia

Premio maggior ch' vn puro e nudo bacio

A quel ch' in mia balia

Darallo: via più caro

Haurai tu il premio e raro,

Hospite e pellegrino

Che pregione daraimi il mio bambino.

Egli hà mille e più segn:

E di color non bianco

Ma al foco anzi simile, hà gli occhi pregni

Di scintille: ed è anco

(Benche in voce teale)

Perfido e disleale;

Altr' hà in core, altr' in bocca,

E d' ira acceso dardi auenta e fiocca.

E nel parlar cortese,

Ne l'opre scarso; è al vero

Fiero nemico: hà mille e mille tese

Reti à gli amanti il fero.

Quand' ei lusinga altrui

Hà minor sede in lui;

Gioca, e n'giocando fiede,

E dolce in vista pur scherzando riede.

Hauè ricciuta e vaga

Lunga e azzara in testa,

Che dolcemente i riguardanti appaga.

Nel volto ei manifesta

Sourchio ardire. e quelle

Picciole sue man belle

Fiedono à dritto segno

Sin d' Acheronte e di Pluton nel regno:

Hà nudo il corpo, e veste

D' alti pensieri ardenti

La mente. Hau' ali al tergo agili e preste,

E quasi angel trà venti;

Hora in seno, hora in goana

Di giouin vago, è donna

Volà, e s' interna; e siede

Ne' cori altrui quasi in sua propria sede.

Picciolissimo hà vn arco,

Con l' arco la saetta,

E attende scaltro hor questa, hor quella al varco,

Volà ella leggiadretta

In Ciel non men ch' in terra,

E i Dei (non ch' altro) atterra.

Da gli homeri gli pende

Ricca faretra, oue' i bel oro splende.

Ha la faretra, l' adre

Saette, con quai purge

Souente amaramente e me sua madre.

E tutt' amaro, ed vnge

D' vn poco dolce il fele.

A se stesso e crudele,

E con sua picciol face

Il Sole, il Sole stesso abbrugia e sface.

In stretti nodi allaccia

(S' auuien lo troua à sorte)

Di lui l' ali non men che mani e braccia,

Nè lo fallaci e accorre

Sue voci attendi; e i ei

Pianger s' infinge, e i bei

Capelli squarcia, è panni,

Fuggi, deh fuggi (oime) son frodi e inganni.

Togli, deh, gli occhi al riso:

E s' ei ti porge i baci,

Fuggi, o rimouigi altroue, abì cauto, il viso.

S' ei ti parla e in taci,

Falso è l' bacio e le labbia,

Hau sol veneno e rabbia.

Prezza i suoi doni po'o,

Ch' al ro non son ch' inganni, altro che foco.

Sprezza pur quanto porge,

Che placido ei s' infinge, e fier risorge.

Tt 2 Pollent

Possent hæc videri *α. π. π. γ. ο. ς.*, sed occasio Amoris errabundi, tum maximè venustas poematis facilè me excusabunt.

Mors hoc tempore cæca fuit] Mors æquè ac Amor cæca fingitur; vnde per errorem meliora rapere relictiis deterioribus dicitur.

Malè prouida spicula] Catachresis, qua tribuitur rei inanimatæ quod soli animatæ comperit. Talis est etiam illa 6. *Ancid.*

Ibant obscuri sola sub nocte per umbras.
Mors aurata.] Ab effectibus & consequentibus Morti ossea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectent, videantur. Hæc mente captis in aliquo esse pretio.

Ossea tela mortu.

Senex Acheronticus.

Senex Acheronticus.] Hunc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quem senex Acheronticus capularem & morti proximum significat. Vide adagium, *Alterum pedem in cymba Charontis habere.*
Ast ego mutato] Adolescentis est prolopopæcia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo sit affectus. Et sane ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arcescat: quod potius imprudentiæ & infantiæ iuuenili, quàm Cupidinis sagittis ascribendum est.

Acheron.

Subeat sæ Acheronta] moriatur. Acheron, Acherons, siue Acheruus fluius inferorum, qui primus animas accedentes excipit: sic dictus, quasi sine gaudio, à particula priuatiua *a*, & *χέρων*, quod læticiam sonat. Sunt qui maluit dici *ἀπὸ τῆς ἀχρῆς χερῆς*, quasi doloris tristitiæque fluius. Significationem etiam Acherontis explicat Plutarchus consolatione ad Apollonium, & libro de primo frigido. Præter hunc aut inferorum fluium plures alios Acherontes appellari proditum est ab auctoribus, quorum vnus ad Heracleam Ponti est, ita appellatus, vt refert Andro Tellus in *περί πλοῦ*, ab Acheronte Mariandynorum: Rege, per quorum regionem, vt tradit Euphorion, præterfluit. Is postea Soonautes à nautis quibusdam Megarensisibus vocatus est, quoniam ingentem illie maris tempestatem incolumes euaserunt, vt in

Acherontes plures.

2. Argonaut. scriptū reliquit Apollonius. Meminit & Herodotus de Heraclea, quæ Acherusiam accolæ vocant, quò tradit Cerberum ab Hercule ductum esse, ibiq; euomuisse bilem, ex qua venenum, quod aconitum appellatur, ortum est. Iustinus lib. 12. ex Trogi historia mentionem fecit Acherontis, qui est in Epiro, & alterius apud Brutios, apud quem Alexander Epirotarum Rex trucidatus esse in Italia, cuius responso deceptus, iubente vt Pandosiam atq; Acherontem caueret. Quæ vtriusque cum in Epiro essent, nescius & vrbem & fluium cognomines esse in Italia, vt vitaret fatorum minus Italiam petijt, Tarentinis contra Brutios suppeticas ferès. Qui tandem cum à finitimis auxilia contraxissent, Alexandrum iuxta fatalem Pandosie vrbem amnemq; Acherusium trucidarunt. Cuius rei mentio quoq; est apud Strabonem lib. 6. & Lium lib. 8. qui apertè ad fluminis etymon respexit, cum ait: Felsus metu ac labore in les, increpans nomen abominandum fluius: Iure Acherous vocaris, inquit. Quæ porro historie & fabulosè de Acheronte feruntur habes passim apud scriptores, præsertim Parrhasium in Claud. Apollodorum lib. 20. *περί τῶν θεῶν*, Natalem Comitem Mytholog. lib. 3. c. 1.

Alexander Epirotarum.

ita deceptus.

IV.

ERROR Mortis & Amoris causa fuerunt hoc loco, iuueni quidem exiti, seni verò libidinis. Et hoc haud rarò contingit, vt aliorum errores alijs sint nocui. Sed huiusmodi præsertim senum gaudia, nisi errores dici possunt, quod Ecclesiast. 2. cap. ostendit: Risum, inquit, reputauit errorem; & gaudio dixi, quid frustra deciperis? Proinde luxuriam, cum omni etati turpem, tū senectuti foedissimam dicit Cicero lib. 1. *Offic.* & Ouidius:

Senum amor, error.

Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Sed quia de Amoris potentia tum in iuuenibus, tum in senibus abundè diximus superioribus quibusdam Emblematis, superuacaneum censo hic plura aggerere.

